

УДК 811.81'42:070

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-37>

КОНФЛІКТОГЕННА СТРАТЕГІЯ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ У БРИТАНСЬКИХ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ДЕБАТАХ

CONFLICT-BASED STRATEGY OF SELF-REPRESENTATION IN THE UK PARLIAMENTARY DEBATES

П'єцух О. І.,

orcid.org/0000-0002-6944-7981

доктор філологічних наук,

доцент кафедри теорії та практики перекладу

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

Статтю присвячено дослідженню специфіки реалізації конфліктогенної стратегії самопрезентації у ході політичних інтеракцій під час проведення парламентських дебатів у Сполученому Королівстві. Конфліктна комунікативна взаємодія, яка передбачає вибір певних стратегій та тактик, що сприяють зниженню статусу обличчя опонентів політичної комунікації та підвищення власного статусу, в парламентських дебатах Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії представлена у першу чергу зіткненням офіційного уряду й опозиції. Незважаючи на спільність кінцевої мети парламентських дебатів з вирішення існуючих соціальних, політичних економічних та інших проблем внутрішньо- і зовнішньополітичного життя країни, дії, погляди й інтереси учасників дебатів не співпадають, що і призводить до конфлікту. Парламентські дебати як жанровий різновид політичного дискурсу складають складну ієрархічну систему взаємодії комунікантів, які послуговуються різними стратегіями та тактиками для створення максимального ефекту від висловлювань у залі парламенту. Комплексний аналіз стратегії самопрезентації, втіленої тактиками демонстрації професійності, тактики дисбалансування, тактики агітації у політичному дискурсі парламентських дебатах у Сполученому Королівстві забезпечує розуміння ефективності комунікаційних процесів між головними комунікантами політичної комунікації. У ході дослідження вербальної репрезентації стратегії самопрезентації детально проаналізовано комунікативні ходи, мовленнєві акти та перформативи, які послуговують інтенсифікації влучності, експресивності та послідовності аргументації комунікантів, метою яких стає позитивна характеристика власних переваг і гострокритична оцінка діяльності опонентів політичної комунікації. Розглянуто специфічні мовні та стилістичні засоби, якими оперують учасники дебатів, які належать до офіційного уряду та опозиції, під час засідань Палати Громад британського парламенту у період пост-Тетчеризму.

Ключові слова: парламентські дебати, стратегія, тактика, негативна оцінка, перформатив, комунікативний хід, мовленнєвий акт, стилістичний засіб.

This article deals with the peculiarities of the conflict-based self-representation strategy within the political interactions in the UK parliamentary debates. Conflict-based communicative interaction presupposes the choice of certain strategies and tactics to represent face-threatening acts towards the opponents of political communication and face-saving acts in presenting the positive traits and actions of the communicants in the UK parliamentary debates. This type of interaction involves confrontation between the government and the opposition. Despite the fact that the final goals of the communicants in the parliamentary debates correspond in solving the existing social, political, economic and other issues of the domestic and international status, actions, views and interests of the debates' participants considerably differ and do not overlap. This leads to the conflicts in the political communications. This research considers parliamentary debates as a genre type that form a complex hierarchical system of communicants' interaction. The communicants in the debates use various strategies and tactics to reach maximum effect in parliamentary communication. Comprehensive analysis of self-representation strategy realized via the tactics of professionalism demonstration, disbalancing, agitation in the interactions of the communicants within the scope of the political discourse of the UK parliamentary debates stipulates the understanding of the effectiveness of communicative processes in the political life of the country. The research of its verbal representation demonstrates the effectiveness of usage of various communicative moves, speech acts and performatives to intensify and deepen the argumentation

of the political speeches in the UK parliament. Here the specific language and stylistic means used by the participants to discredit opponents during the meetings of the UK House of Commons in the post-Thatcher period are highlighted.

Key words: parliamentary debates, strategy, tactics, negative evaluation, performative, communicative move, speech act, stylistic device.

Постановка проблеми. Завоювання та утримання влади передбачає постійну опозицію між агентами політичного життя, ефективність і результативність якої ґрунтується на успішності використання різноманітних стратегій. Ч. Бергер та К. Келлерман вважають стратегічність головною ознакою спілкування, що обумовлює вибір мовних засобів й адаптацію їх до умов комунікації [1]. Ефективність втілення стратегічного плану комунікації забезпечується використанням різноманітних тактик. Процес здійснення комунікативної політичної взаємодії призводить до кооперативних або конфліктних ситуацій.

Парламенський конфлікт, у свою чергу, можна розглядати як зіткнення проблемних, таких, що не співпадають, інтересів, дій, поглядів окремих політиків, представників політичних партій, органів влади [2, с. 412]. Т. Шеллінг зазначає, що в політиці конфлікт часто приймає форму змагання, в якому кожен з учасників прагне поліпшити свої позиції, «граючи за встановленими правилами» [3, с. 310].

Конфліктна комунікативна взаємодія, яка передбачає вибір певних стратегій та тактик, що сприяють зниженню статусу обличчя опонентів політичної комунікації та підвищення власного статусу, в парламентських дебатах Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії представлена у першу чергу зіткненням офіційного уряду й опозиції. Незважаючи на спільність кінцевої мети парламентських дебатів з вирішення існуючих соціальних, політичних економічних та інших проблем внутрішньо- і зовнішньополітичного життя країни, дії, погляди й інтереси учасників дебатів не співпадають, що і призводить до конфлікту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Створюючи дієвий інструмент маніпуляції думками потенційного електорату, стратегії та тактики складаючи значний фокус інтересу дослідників комунікативної взаємодії. Дослідники різноаспектно досліджують комунікативну взаємодію, акцентуючи увагу на комунікативних стратегіях та тактиках, які сприяють досягненню цілей комунікації (Ч. Бергер, А. Вежбицька, Г. Грайс, Т. ван Дейк, Дж. Лакофф, Ч. Морріс, Ч. Пірс та ін.). У наукових доробках лінгвістів комунікативна стратегічність визначена в ракурсі розгляду та обговорення проблемних питань, з яких комуніканти демонструють протилежне ставлення, та створення конфронтаційних ситуацій, прояву постійного комунікативного суперництва (К. Кандлін, С. Кордер, Ч. Ларсен, Дж. Ліч, Дж. Маоз, Д. Шиффрін та ін.). Проте незважаючи на значний доробок праць із проблем реалізації конфліктогенної взаємодії та стратегічності, комплексний аналіз стратегії самопрезентації, втіленої тактиками демонстрації професійності, тактики дисбалансування, тактики агітації у політичному дискурсі парламентських дебатах у Сполученому Королівстві не був предметом дослідження, що й визначає актуальність цього дослідження.

Мета дослідження полягає в комплексному аналізі втілення конфліктогенної стратегії самопрезентації в політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії. До **завдань статті** належать визначення особливостей, комунікативних ходів та мовних засобів, які сприяють ефективності реалізації вищезазначеної стратегії в політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві.

Виклад основного матеріалу. Сучасний політичний дискурс формується постійною діалогічною взаємодією між суб'єктами політичного життя, які виконують політичні ролі мовця (політика) та адресата (народу) [4]. Парламентські дебати як жанровий різновид політичного дискурсу складають складну ієрархічну систему взаємодії партнерів комунікації, які послуговуються різними стратегіями та тактиками для створення максимального ефекту від висловлю-

вань у залі парламенту [5, с. 194]. Однією з домінантних стратегій у парламентській взаємодії є стратегія самопрезентації.

Стратегія самопрезентації слугує позитивно конотованому представленню іміджу політичної сили, реалізація якого залежить від успішності переконання в своїй професійності, обізнаності, досвідченості та перспективності для покращення свого статусу в парламентських дебатах і завоювання симпатії потенційного електорату. Це відбувається і за рахунок погіршення іміджу опонентів політичної комунікації, порівняння своєї політичної сили із іншими, що висвітлює власні переваги завдяки вказівці на недоліки опонентів. Стратегія самопрезентації реалізується тактиками демонстрації професійності, доведення ефективності, дисбалансування й агітації.

Тактика демонстрації професійності покликана продемонструвати сильні сторони роботи однопартійців, їхню досвідченість у вирішенні державних питань у порівнянні з опозиційними силами, репрезентацією їхніх політичних помилок.

Зокрема, у дебатах присвячених проблемам пенітенціарної системи, комунікант демонструє свою професійність та вказує на помилки партнерів по комунікації:

Does she agree that we certainly need to do more work to continue to stop drugs reaching prisoners so that prisons may be austere but reforming institutions, rather than the playhouses that Opposition Members would make them? (HC Deb 10 Mar 2008: Column 416)

У фокусивному ході, що актуалізує важливу інформацію щодо подальшої роботи по реформуванню пенітенціарної системи, комунікант продовжує розвиток теми. Наголошуючи на правильному напрямку в роботі уряду, який продовжує реформування пенітенціарної системи (*we certainly need to do more work*), учасник дебатів критично стверджує про перспективу діяльності опозиційної партії (*the playhouses that Opposition Members would make them*), створюючи контраст у їхній роботі, що дозволяє стверджувати про ефективне використання у наведеному фрагменті й **тактики дисбалансування** для поліпшення власного іміджу та погіршення іміджу супротивника. Так, комунікант, використовуючи театральну метафору, змальовує перспективу перетворення в'язниць на театралізовану дію у випадку знаходження при владі Лейбористської партії (*the playhouses*). Така аналогія, що додає виразності репліці мовця, влучно демонструє несерйозність ставлення Опозиції до вирішення проблеми встановлення суворого режиму у в'язницях та сприяє утвердженню іміджу Консерваторів, які наголошують на посиленні суворості та розширенні виправних умов в'язниць.

Тактика доведення ефективності покликана висвітлити дієвість роботи політичної сили, її перевагу та правильність підходів до вирішення проблемних політичних ситуацій.

Ця тактика виявляється у відповідь на критику з боку Опозиції, що створює конфліктну взаємодію в парламенті. Так, учасник дебатів від провладної Консервативної партії наводить факти та дані про ефективність роботи своєї партії:

***The Prime Minister:** A Interestingly, when you look across the last year, you can actually see that all of the rise in employment in the last year has been among people working full time. B Interestingly, in the light of the debates we had in the last Parliament, wages are up by 3.2% in these figures, which compares with yesterday's inflation figures of zero. C On the Budget, I remember her asking me from that Dispatch Box and making the point that reforming welfare would not work unless we increased minimum wages by a quarter. I can tell her that we are not going to – we are increasing them by a third, through the national living wage (HC Deb 15 July 2015: Column 884).*

У комунікативних ходах А, В, де виявлена анафора, яка ґрунтується на повторенні початкового слова двох контактних речень *interestingly* для привертання уваги інших учасників дебатів до своєї промови, а також порівняння зростання заробітної плати із рівнем інфляції, що сприяє увиразненню мовлення та посиленню контрасту для створення позитивного іміджу партії. У наступному комунікативному ході – переривачі С комунікант переходить до обговорення теми бюджету та збільшення мінімальної заробітної плати. При цьому адресант звертається

до непрямого цитування слів свого партнера по комунікації (*I remember her asking me from that Dispatch Box and making the point that reforming welfare would not work*). Хід-завершитель D містить висновок щодо позитивних змін та впровадження інновацій для покращення виплат заробітної плати (*we are increasing them by a third, through the national living wage*). В останніх двох комунікативних ходах наявна висхідна градація, оскільки комунікант підкреслює, що заробітна плата підвищилася не на $\frac{1}{4}$, а на $\frac{1}{3}$, що значно перевищує очікування та демонструє професійні вміння уряду.

Тактика агітації є провідною під час передвиборчої боротьби за місця у новосформованому парламенті. Вона застосовується для висвітлення усіх позитивних аспектів роботи власної політичної сили та акцентування на негативних якостях опонентів, їхніх слабких сторонах, висвітленні їхніх помилок. Ця тактика заснована на постійній опозиції своїх і чужих, протиставленні політичних опонентів, що посилює ефективність від сказаного. Оскільки метою використання цієї тактики є підвищення статусу обличчя одних комунікантів та відповідно зниження статусу обличчя інших, інтеракція між мовцями є компетивною, виражаючи конкуренцію думок та поглядів, конфліктною, оскільки цілі комунікантів є прямо протилежними, та експресивною, спрямованою на підвищено позитивно конотовану оцінку власної діяльності та гостро критичну оцінку опонентів спілкування. Ефективність цієї тактики забезпечується різноманітними стилістичними фігурами / прийомами, які увиразнюють мовлення учасників парламентських дебатів у Сполученому Королівстві.

Зокрема, міністр від Офіційного уряду, сформованого із представників Консервативної партії, у своєму зверненні до усіх учасників дебатів вводить фокусивний комунікативний хід A для актуалізації потрібної інформації щодо перспектив майбутньої політики політичної партії, яку вона представляє:

Miss Widdecombe: *Yes. A I give the House a categorical assurance that we will reverse those amendments when we are returned to power on 1 May. B That will be one of the first things that we do, because we are committed to protecting the public; the Labour party is merely committed to making life easy for the criminal. C My hon. Friend is absolutely right when he says that we should exhibit zero tolerance of drug dealing. D That is why we want seven-year minimum mandatory sentences for people who are convicted for a third time. E The Opposition take the issue of drugs so seriously that they appear to regard it as a cause for mirth. F I do not think that they will regard it as a cause for mirth when they who have never won an election in 23 years find that they will not win the next one either* (HC Deb 19 March 1997: Column 379).

Використання перформативу обіцянки *give a categorical assurance*, де експресивний прикметник *categorical* передає беззаперечність, безсумнівну впевненість сказаного (*without any doubt or possibility to be changed* [6]), попереджає виникнення сумнівів щодо виголошеної обіцянки про перегляд поправок до законопроекту (*we will reverse those amendments*). Сполука *give an assurance* належить до офіційно-ділового стилю спілкування та зафіксована в словниках юридичної лексики [7], тому її використання створює потрібний ефект серйозності, легітимності, правомірності майбутніх дій Консерваторів після отримання перемоги у виборчих перегонах (*when we are returned to power on 1 May*). Обіцянка привнести зміни підкріплюється вибором дієслова *reverse*, що фокусує прямо протилежний від Лейбористів курс майбутніх дій Консерваторів для усунення існуючих проблем у законодавчій системі. У цьому комунікативному ході наявний також перформатив пророкування *return to power*, що демонструє несхитність віри в свою перемогу та містить у собі імпліцитний натяк на можливість реалізації позитивних змін лише в разі перемоги Консервативної партії на виборах до парламенту. На підтвердження своєї обіцянки комунікант продовжує розвивати тему далі, наголошуючи на першочерговості цієї дії, використовуючи мовленнєвий акт констативу *we are committed to protecting the public*, демонструючи своє повну єдність з потенційними реципієнтами – електоратом, захист чийх інтересів є першочерговим завданням партії. Наступний комунікативний хід B у репліці є переривачем,

оскільки тимчасово припиняє розвиток головної теми, переходячи до створення контрасту з опонентами, проте одночасно посилює значення попереднього комунікативного ходу. Учасник дебатів акцентує увагу на негативних сторонах Лейбористської партії. Виразності своєму висловленню комунікант додає шляхом свідомого посилення рис мовних одиниць завдяки структурно-синтаксичній фігурі анафори, що ґрунтується на повторенні синтаксичної конструкції *we are committed to*, завдяки якій створюється експресивна опозиція – громадськість – злочинці. Громадськість у цьому випадку підтримують Консерватори (*we are committed to protecting the public*), а Лейбористи створюють комфортне життя для злочинців (*the Labour party is merely committed to making life easy for the criminal*). Наступні продовжувальні комунікативні ходи представляють собою продовження ефективного контрастування в роботі двох партій – лідерів передвиборчої кампанії. Мовленнєві акти констативу підтверджують різницю в їхній діяльності. З метою увиразнення в комунікативному ході Е застосовано стилістичну фігуру оксюморон, що базується на поєднанні протилежних понять, тобто висміювання того, що Лейбористи настільки серйозно сприймають проблему приймання наркотичних засобів, що розглядають її як причину для веселощів (*The Opposition take the issue of drugs so seriously that they appear to regard it as a cause for mirth*). Іменник *mirth* (*amusement, especially as expressed in laughter* [8]) належить до літературної лексики, тому його використання під час офіційної промови у парламентських дебатах слугує асоціативним натяком на несерйозність у ставленні Опозиції до важливих проблем, пов'язаних з порядком та безпечністю громадян. Анадиплосис, що забезпечує повне повторення виразу *to regard it as a cause for mirth* у кінці одного речення та на початку контактного з ним наступного речення підводить до іронії, метою якої є остаточне зниження обличчя комунікантів – опонентів за рахунок підсвічення головної інформації: програвання виборчих перегонів ними впродовж останніх 23 років (*they who have never won an election in 23 years*), і ще один програш безсумнівно не стане причиною веселощів, які вони демонструють відносно вирішення соціальних проблем британського суспільства.

Висновки. Використання влучних мовленнєвих засобів у процесі комунікативної взаємодії є ключовим механізмом завоювання симпатій і підтримки як у парламентській залі під час дебатів, так і серед потенційного електорату. Зокрема, різноманітні ефективні комунікативні стратегії стимулюють досягнення кінцевих цілей взаємодії між учасниками дебатів. Однією з впливових стратегій стає стратегія самопрезентації, яка реалізується тактикою демонстрації професійності, тактикою дисбалансування, тактикою агітації у політичному дискурсі парламентських дебатів у Сполученому Королівстві. Ця стратегія ґрунтується на постійній опозиції своїм: чужі, яка передбачає висвітлення власних переваг і критики недоліків політичних опонентів, підвищення статусу обличчя одних комунікантів та відповідно зниження статусу обличчя інших. При цьому комунікативна взаємодія між мовцями є компетивною, не передбачає кооперацію, виражаючи конкуренцію думок та поглядів, конфліктною, оскільки цілі комунікантів є діаметрально протилежними. Втілення стратегічності комунікантів парламентських дебатів забезпечена різноманітними мовленнєвими засобами, які посилюють експресивність аргументативного та суперечливого характеру комунікативної взаємодії основних політичних суб'єктів у британському парламенті. Перспективою подальших досліджень є детальний розгляд різноманітних тактик, які репрезентують стратегію самопрезентації у межах кооперативної взаємодії між комунікантами під час проведення засідань парламентських дебатів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Berger C.R., Kellerman K. Personal opacity and social information gathering. Explorations in strategic communication. *Communication Research*, 1994. № 16. P. 314–351.
2. Політологічний словник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антонюка. Київ: МАУП, 2005. 792 с.

3. Schelling Th. C. The strategy of conflict. Harvard University Press, 1980. 310 p.
4. Chilton P., Schäffner C. Discourse and Politics. *Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction*. Vol. 2. / ed. T. A. van Dijk. London: SAGE, 1997. P. 206–230.
5. П'єцух О. І. Парламентські дебати Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії в когнітивно-дискурсивній парадигмі : монографія. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2018. 388 с.
6. Cambridge Dictionaries Online. URL: <http://dictionary.cambridge.org>
7. Free Dictionary. URL: <http://encyclopedia2.thefreedictionary.com>
8. Oxford Dictionaries. URL: <http://oxforddictionaries.com/>